

СЕКЦІЯ 2 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.9

Гуца А.В.
студентка
Сумського державного університету

Хомутенко Л.І.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки
Сумського державного університету

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

ROLE OF INTERNATIONAL FINANCIAL CENTRES: GLOBAL AND REGIONAL ASPECTS

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито значення міжнародних фінансових центрів як для країни їх локалізації, так і для світу в цілому. Зроблено аналіз рейтингів міжнародних фінансових центрів. Виділено переваги та недоліки основних фінансових центрів. Проаналізовано основні тенденції розвитку фінансових центрів на сучасному етапі. Досліджено фактори, які сприяють виникненню міжнародних фінансових центрів.

Ключові слова: міжнародний фінансовий центр, глобалізація, світовий фінансовий ринок, офшорні центри, транснаціональні компанії, інтеграція, рейтинг міжнародних фінансових центрів.

АННОТАЦІЯ

В статье раскрыто значение международных финансовых центров как для страны их локализации, так и для мира в целом. Проведен анализ рейтингов международных финансовых центров. Выделены преимущества и недостатки основных финансовых центров. Проанализированы основные тенденции развития финансовых центров на современном этапе. Исследованы факторы, которые способствуют возникновению международных финансовых центров.

Ключевые слова: международный финансовый центр, глобализация, мировой финансовый рынок, офшорные центры, транснациональные компании, интеграция, рейтинг международных финансовых центров.

ANNOTATION

The article reveals the importance of international financial centers for country where they are located, and for the world at large. It analyzes the the ratings of international financial centers. Advantages and disadvantages of the main financial centers highlighted in the article. It analyzes the main trends in financial centers today. Factors that contribute to the emergence of international financial centers are explored in the article.

Keywords: international financial center, globalization, world financial market, offshore centers, transnational companies, integration, ranking of international financial centers.

Постановка проблеми. Глобалізація – це процес, у ході якого світ перетворюється на єдину глобальну систему. У рамках цього перетворення відбувається і глобалізація світової економіки – перетворення світового простору

в єдину зону, де вільно переміщуються інформація, капітал, товари та послуги, де вільно поширюються ідеї і безперешкодно рухаються їх носії.

Завдяки стрімкому розгортанню та поглибленню процесів глобалізації світової економіки зміцнюється роль міжнародних фінансових центрів, які з кінця ХХ ст. є невід'ємною частиною і механізмом світової фінансової системи.

Роль світових фінансових центрів із часом постійно змінювалася, хоча процеси таких змін були досить довготривалими. Сьогодні ж поле їхньої діяльності дуже широке: вони щодня переміщують мільярди капіталу та формують міжнародний ринок капіталу з усіма його складниками – ринками банківських кредитів, цінних паперів, золота та валюти. Фінансові центри працюють цілодобово, керуючи рухом міжнародних фінансових потоків [5].

Нерідко світові фінансові центри порівнюються із серцем у кровоносній системі організму, адже вони виконують роль своєрідних резервуарів та насосів у грошовому обороті [9].

Безперечно, функціонування міжнародних фінансових центрів впливає не лише на економіку окремих країн, в яких вони базуються, але і на світову економіку в цілому. Саме тому заслуговує на увагу дослідження тенденцій розвитку фінансових центрів, їхнього впливу на світову фінансову систему та окремі регіони.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості формування міжнародних фінансових центрів в умовах фінансової глобалізації у своїх працях розглядали такі автори, як І. Дуель, Е. Девіс, Е. Тригл, П. Хол, Дж. Гелбрейт, Дж. Фрідман. Проблеми розвитку фінансових центрів вивчали російські та вітчиз-

няні науковці: Р. Крамаренко, К. Ключников, В. Кучеренко, Н. Орлова, Н. Ухналь, Ю. Хватов, Х. Головчак та ін.

Мета статті полягає у розкритті ролі та особливостей функціонування міжнародних фінансових центрів на сучасному етапі в умовах фінансової глобалізації, аналізі тенденцій розвитку найвпливовіших фінансових центрів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перша згадка в літературі про фінансові центри датується 1800 р., а термін «міжнародний фінансовий центр» було вжито майже через сотню років – у кінці XIX ст. Уже в 1970–1980-х роках у друкованих джерелах згадуються глобальні фінансові центри [1].

Міжнародні фінансові центри – центри зосередження банків і спеціалізованих фінансово-кредитних інститутів, що здійснюють міжнародні валютні, кредитні та фінансові операції, операції із цінними паперами, золотом [8, с. 105].

Окрім того, провідні міжнародні фінансові центри являють собою організаційно-управлінські та інформаційно-аналітичні комплекси, які мають значний фінансовий потенціал. Основні позиції в міжнародних фінансових центрах належать біржам, національним і міжнародним банкам та їхнім філіям, ТНК, інвестиційним і пенсійним фондам, іншим фінансовим інститутам. Ще одним важливим елементом міжнародного фінансового центру є компанії, які надають ділові послуги: юридичні, аудиторські, консалтингові, рекламні, бухгалтерські, у сфері медіатехнологій і телекомунікацій. Останнім часом зростає значення аналітичних центрів, здатних забезпечити проведення міждисциплінарних досліджень, розрахунків міжнародних індексів і рейтингів (рис. 1).

Рис. 1. Суб'єкти міжнародного фінансового центру

Окрім того, міжнародні фінансові центри створюють нові фінансові інструменти, здійснюють перетворення фінансових активів. З огляду на всі притаманні їм функції, стратегія розвитку фінансової системи розвинутої країни повинна передбачати формування у ній міжнародного фінансового центру.

Міжнародні фінансові центри виникають у тих країнах, де:

- стале валютно-економічне становище;
- існує розвинута кредитна система і добре організована біржа;
- помірне оподаткування;
- пільгове валютне законодавство, яке дозволяє доступ іноземних позичальників і цінних паперів до біржового котирування;
- відносна стабільність політичного режиму;
- зручне географічне положення;
- наявна стандартизація і високий ступінь інформаційних технологій безпаперових операцій на базі використання найновіших ЕОМ.

Світові фінансові центри виникають унаслідок трансформації національних фінансових ринків, які, своєю чергою, виникли з місцевого ринку.

Звісно, не кожне місто може стати розвиненим фінансовим центром. Це залежить від багатьох факторів, до яких належать: комплексна конкурентоспроможність, потенціал росту і розвитку, промислова підтримка, асортимент послуг, які можуть надаватися містом, національне середовище.

Найважливіші фактори, що сприяють перетворенню міст у міжнародні фінансові центри, можна згрупувати так [1]:

1. Технічний прогрес (комп'ютеризація, розвиток систем мобільного, супутникового зв'язку та телекомунікацій; Інтернет, електронні торгові платформи).
2. Дерегуляція і лібералізація міжнародних фінансових операцій.
3. Встановлення єдиних правил і механізмів проведення банківських та інших фінансових операцій, а також критеріїв оцінки фінансових ризиків і створення для цього нових фінансових інструментів.
4. Глобальні фінансові інститути, які забезпечують виконання цих правил.

Як уже зазначалося, процес становлення фінансових центрів є тривалим у часі. Наприклад, Лондону знадобилося кілька століть, щоб вийти на міжнародний фінансовий ринок. А таким містам, як Нью-Йорк і Токіо, знадобилося для цього близько сотні років. Але якщо розглядати динаміку формування світових фінансових центрів за останні десятиріччя, то можна помітити, що для виходу на міжнародний рівень фінансовим центрам потрібно все менше часу. Це пояснюється чіткою та спрямованою політикою, яка стала запроваджуватися в останні роки.

Чим же може бути корисне створення міжнародного фінансового центру для міста, в якому він розташований, та країни загалом? Таких переваг досить багато.

По-перше, це сприяє виникненню умов для значного надходження до країни іноземних інвестицій. Як наслідок, це забезпечує принаймні регіональну, а надалі і глобальну конкурентоспроможність фінансового ринку. Однак у разі перетворення національного фінансового центру на міжнародний може бути два шляхи розвитку подій:

- у країні формується конкурентоспроможний фінансовий ринок, і якщо він має істотні переваги перед усіма іншими, стає самостійним міжнародним;

- фінансовий центр формується, але оскільки він має більш впливового «сусіда», стає частиною іншого фінансового центру.

Звісно, усі фінансові центри, які вже створені або ще створюються, намагаються піти першим шляхом, адже це, як зазначалося вище, сприяє більшому притоку інвестицій.

Іншою вигодою від створення міжнародних фінансових центрів є концентрація кваліфікованих кадрів, можливість мобілізувати передовий досвід і знання та забезпечити ріст економіки. Саме інновації дають змогу оновлювати технічну і технологічну базу виробництва, розробляти та випускати нову конкурентоспроможну продукцію, легко завойовувати світові ринки товарів та послуг.

Нарешті, формування міжнародного фінансового центру, посилення його інтеграції в глобальний фінансовий ринок саме по собі служить поштовхом до розвитку міжнародної торгівлі та світової економіки. Внаслідок цього створюється розширений економічний простір, в якому можуть безперешкодно рухатися товари, послуги, фінанси, інвестиції, робоча сила. А саме така свобода руху всіх вищезазначених елементів і є основною передумовою економічного зростання.

Створення міжнародного фінансового центру дає нові можливості для збільшення добробуту країни та її громадян. Своєю чергою, до основних показників добробуту можна віднести наявність комфортних умов для проживання та відпочинку, таких як якість житлово-комунальних та рекреаційних послуг. Також варто виділити високий рівень безпеки та правопорядку, якість медичного обслуговування та ін. Важливим фактором є наявність високорозвинутої транспортної структури, яка дасть змогу збільшити якість та швидкість пересування.

Однак не можна залишити без уваги й загрози для країни, які виникають у результаті активної інтеграції у світовий фінансовий

ринок: ризик швидкого відпливу капіталу, ймовірність збільшення масштабів фінансового шахрайства, підвищення залежності від політичної ситуації в країні [6, с. 71].

Нині на світовому ринку кількість функціонуючих міжнародних фінансових центрів досить велика, проте великі і відмінності між містами їх базування. Різні центри переважно спеціалізуються на різних фінансових операціях, причиною чого є нерівномірний розвиток економік окремих країн.

Розглянемо рейтинг найбільших міжнародних фінансових центрів, який двічі на рік складає британська консалтингова компанія Z/YenGroup (табл. 1). При цьому враховуються такі параметри:

- ділове середовище міста;
- розвиток фінансового сектору;
- інфраструктура мегаполісу;
- людський капітал;
- опитування більше 3000 фінансистів.

У даному рейтингу тривалий час зі значним відривом лідирують Лондон та Нью-Йорк, тоді як інші міста більш динамічно рухаються в рейтинговій таблиці. Так, Чикаго піднявся в рейтингу на чотири пункти в рейтингу за останні два роки, а Цюріх, навпаки, із сьомого місця перемістився на дев'яте.

На думку експертів, лише Лондон та Нью-Йорк заслуговують на звання світових фінансових центрів. У 2015 р. Лондон випередив Нью-Йорк на 8 балів та повернув собі позицію номер один у рейтингу, яку він утримує й до сьогодні. Але оскільки відрив менш ніж на 20 балів вважається незначним, Лондон та Нью-Йорк можна вважати відносно рівними.

Стати лідером Лондону вдалося передусім завдяки ліберальному законодавству. Brexit не зміг вплинути на лідируючу позицію британської столиці, хоча експерти і вважали, що ця подія може коштувати Лондону титулу фінансової столиці світу.

Майже третина всіх міжнародних валютних, депозитних та кредитних операцій здійснюється в Лондоні. Крім того, 70% сучасної зовнішньої торгівлі цінними паперами, 33%

Таблиця 1

Рейтинг міжнародних фінансових центрів за версією Z/YenGroup, 2014–2016 рр.

Міжнародний фінансовий центр	2014 р.		2015 р.		2016 р.	
	Кількість балів	Місце в рейтингу	Кількість балів	Місце в рейтингу	Кількість балів	Місце в рейтингу
Лондон	777	2	796	1	795	1
Нью-Йорк	778	1	788	2	794	2
Сінгапур	746	4	750	4	752	3
Гонконг	756	3	755	3	748	4
Токіо	718	6	725	5	734	5
Сан-Франциско	719	5	712	9	720	6
Бостон	705	9	709	12	719	7
Чикаго	702	12	710	11	718	8
Цюріх	717	7	715	7	716	9
Вашингтон	704	10	711	10	713	10

обігу світового ринку валют, 37% позабіржової зовнішньої торгівлі деривативами, 20% ринку міжнародних банківських кредитів і близько 90% міжнародної торгівлі металами відбувається в Лондоні [12].

Стратегічний розвиток лондонського Сіті як міжнародного фінансового центру спрямований на подальшу диверсифікацію послуг, забезпечення привабливих умов для функціонування іноземних організацій, а також на залучення професійних спеціалістів у фінансовій сфері. Така стратегія дає Лондону змогу утримувати лідерство на світовому ринку фінансів. Перевага міста полягає в тому, що воно не одне століття займає місце провідного міжнародного фінансового центру. Це пояснюється інтернаціональним характером англійської мови, на якій говорять у провідних фінансових центрах світу та багатьох інших державах.

Нью-Йорк посів друге місце в рейтингу й є провідним фінансовим центром у США. Через Нью-Йорк проходить більше 2/3 всіх активів іноземних банків, які діють у США. Нью-Йорк як фінансовий центр є містом із найбільшими ліквідними фондовими ринками світу. Цьому сприяє висока довіра інвесторів, що виражається у великих обсягах прямих іноземних інвестицій [11].

Замикає трійку лідерів Сінгапур – високорозвинена країна з ринковою економікою та низьким оподаткуванням, де важливу роль відіграють транснаціональні корпорації. Валовий національний продукт на душу населення – один із найвищих у світі. Сінгапур привабливий для інвесторів завдяки низьким ставкам. Усього в країні п'ять податків, їх сумарна ставка – 27,1% (п'яте місце в рейтингу податкових систем світу). Усього чотири види імпортованих товарів підлягають оподаткуванню під час увезення: спиртні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти та автомобілі.

Якщо прослідкувати динаміку розвитку фінансових центрів світу, то очевидним стає швидкий ріст центрів Азійського регіону починаючи з 2009 р. (рис. 2). Це пояснюється міжнародною кризою 2008 р., в якій азійські фінансові ринки залишалися відносно стабільними, коли всі ризики було сконцентровано на Заході. Унаслідок цього величезні втрати понесли фінансові центри Західної Європи та Пів-

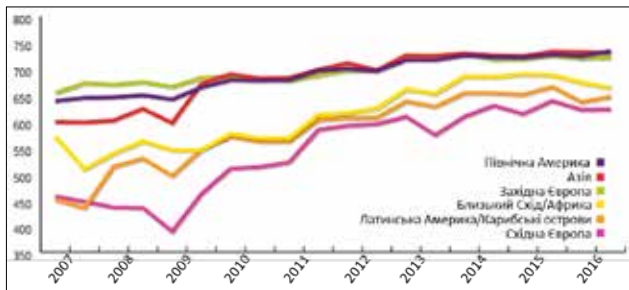

Рис. 2. Середня оцінка міжнародних фінансових центрів за регіонами у 2007–2016 рр.

нічної Америки, що значно знизило довіру до них інвесторів. Відбувся перерозподіл капіталу на користь азійських країн.

Частка азійських фондових бірж на світовому фондовому ринку зросла з 14% до 26% за 2000–2015 рр. У 2016 р. десять з тридцяти найбільших фондових бірж світу розміщено в Азії. Не так давно кардинальних змін зазнали Дубай, Доха і Абу-Дабі, а також зміцнили свої позиції Ріо-де-Жанейро, Сан-Паулу та Йоганнесбург. Тому не виключено, що ці міста піднімуться в рейтингу в найближчі роки.

У міжнародні фінансові центри перетворилися деякі офшорні центри, насамперед Британські Віргінські Острови, Гібралтар, Кайманові Острови, Гамільтон, Джерсі, які також потрапили до рейтингу Z/YenGroup та з кожним роком рухаються вгору в рейтинговій таблиці (рис. 3).

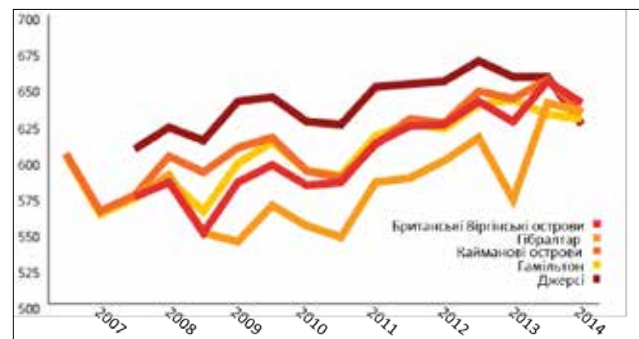

Рис. 3. Динаміка розвитку офшорних фінансових центрів за версією Z/YenGroup у 2007–2014 рр.

Ймовірно, у 2007 р. острів Джерсі потрапив до рейтингу та отримав високі оцінки експертів завдяки сильному законодавству, яке запобігає відмиванню грошей та іншим незаконним діям. Зміцнили свої позиції і Кайманові Острови, які відіграють велику роль на ринку управління активами. Британські Віргінські Острови вирізняються серед конкурентів тим, що мають найбільшу кількість зареєстрованих компаній.

Така тенденція зумовлена широким спектром переваг, які мають офшорні центри:

- спрощені правила оформлення угод;
- низька вартість реєстрації;
- пільгове оподаткування;
- невисокі резервні вимоги до банків при наданні кредиту;
- гарантія конфіденційності діяльності та здійснюваних операцій;
- звільнення валютних операцій від валютного контролю.

Офшорні центри зазвичай спеціалізуються лише на деяких видах фінансової діяльності.

Висновки. Багато країн сьогодні проявляють зацікавленість у формуванні на своїй території міжнародних фінансових центрів, адже вони сприяють надходженню капіталу до країни, покращують інвестиційний клімат, збільшують

податкові надходження та забезпечують зростання зайнятості населення.

Конкурентоспроможний міжнародний фінансовий центр надає країні базування багато економічних переваг, наприклад інформацію, знання, доступ до капіталу. Підвищенню добробуту, відкриттю нових можливостей та росту ділової активності сприяє надходження інвестицій до країни. Великий фінансовий центр інтегрує економіку держави у світову фінансову систему. Зазвичай країни, на території яких розміщуються міжнародні фінансові центри, характеризуються збільшенням обсягів зовнішньої торгівлі та більш стабільним економічним зростанням.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Міжнародна економіка : [підручник] / В.В. Білоцерківець, О.О. Завгородня, В.К. Лебедева [та ін.] ; за ред. А.О. Задоя, В.М. Тарасевича. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
2. Міжнародна економіка : [навч. посіб.] / Ю.Г. Козак, Д.Г. Лук'яненко, Ю.В. Макогон [та ін.] ; вид. 2-е, перероб. та доп. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
3. Кучеренко В.В. Роль фінансових центрів у посткризовій трансформації світової валютної системи / В.В. Кучеренко // Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право. – 2013. – № 2. – С. 313–316.
4. Ухналь Н.М. Особливості розвитку міжнародних фінансових центрів в умовах глобалізації фінансової системи / Н.М. Ухналь // Наукові праці НДФІ. – 2015. – № 2. – С. 17–32.
5. Шуба М.В. Світові фінансові центри – «серце» глобального фінансового ринку / М.В. Шуба // Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. – 2014. – Т. 1. – Вип. 3. – С. 85–88.
6. Айрапетян А. Финансовые центры в современной экономике / а. айрапетян / А. Айрапетян // Общество и экономика. – 2015. – № 3. – С. 67–78.
7. Дробышевский С.М. Перспективы создания международного финансового центра в Российской Федерации / С.М. Дробышевский, Е.В. Худько, Е.Е. Великова. – М. : Институт Гайдара, 2010. – 108 с.
8. Красавин Л.Н. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения / Л.Н. Красавин ; 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2010. – 576 с.
9. Малкина М.Ю. Анализ позиционирования мировых финансовых центров в международной финансовой системе / М.Ю. Малкина // Финансы и кредит. – 2012. – № 4(484). – С. 31–40.
10. Розинский И. Международные финансовые центры: мировой опыт и возможности для России / И. Розинский // Вопросы экономики. – 2008. – № 9.
11. Рубцов Б.Б. Современные тенденции развития и анти кризисного регулирования финансово-экономической системы: [монография] / Б.Б. Рубцов, П.С. Селезнев. – М. : НИЦ ИНФРА-М, 2015.
12. Худякова Л. Международные финансовые центры в многополярном мире / Л. Худякова // Мировая экономика и международные отношения. – 2012. – № 1.
13. Кравец П.О. Мировые финансовые центры в посткризисный период / П.О. Кравец // Аудит и финансовый анализ. – 2010. – № 2 Электронный ресурс. – Режим доступа : <http://www.auditfin.com/fin/2010/2/toc.asp>.
14. GFCI – Global Financial Centres Index [Electronic resource]. – Wayofaccess : <http://www.zyen.com/research/gfci.html>.